

REPORTATGE

Triant terra a la mina

Fins al 1967, moltes dones i xiquetes de Benifallet van anar a treballar a les mines de terra refractària del Pinell de Brai. Ara, una exposició n'ha recuperat la memòria i, sobretot, les dures condicions de treball que havien de suportar, juntament amb la resta de treballadors, per guanyar-se el jornal

BENIFALLET L.Bertomeu

La celebració del I Congrés de Dones del Baix Ebre, centrat en el paper de la dona de la comarca en el món laboral dels segles XIX i XX, ha portat l'Associació de Dones Meravelles de Benifallet a recuperar la memòria de les dones mineres. Aquest és ara un ofici pràcticament oblidat, però fins al 1967 moltes dones i xiquetes de Benifallet van pujar a les mines de pedra refractària del Pinell de Brai a triar la terra que els hòmens treien de sota terra. **"Van treballar en unes condicions molt dures que ara ens semblarien infrahumanes"**, explica Mercè Lleixà, de l'Associació de Dones Meravelles, després de recollir les experiències d'algunes dones mineres que encara viuen a Benifallet. **"Totes van haver d'anar a treballar per necessitat"**, explica Lleixà, i recorda especialment el cas de Cinta Salaet, que

amb només 13 anys va haver de pujar a la mina a treballar. **"Es va quedar sense mare i als 10 anys va haver d'assumir el pes de portar la casa"**, recorda Lleixà. Juntament amb el seu pare i el seu germà, Salaet va haver d'anar a la mina a treballar. També la Teresa Beltran, amb només 11 anys va haver de contribuir a la delicada economia familiar anant a treballar a la mina amb el seus pares i el seu germà.

Al Pinell de Brai hi havia cinc mines i normalment s'hi treballava per colles i a destall en unes condicions de seguretat molt precàries. De fet, molts miners van perdre la vida a causa de desprendiments a la mina. Els hòmens treballaven com a cavadors i les dones i xiquetes feien de triadores. **"La vida a les mines era molt dura"**, explica Lleixà. Les colles de miners treballaven de dilluns a dimecres, des que sortia el Sol fins que s'amagava, i fins i tot s'hi quedaven a dormir i s'havien de fer el

menjar. En aquests tres dies havien de fer 42 pesades, que era el treball que tenien encomanat pels "amos" de les mines. Això implicava que cada dia s'havien de triar 1.260 quilos de pedra. **"Les dones es quedaven a fora a triar la terra amb les aixadelles i carregaven cabassos que pesaven més de 30 quilos; els portaven a les espatlles o al cap"**, explica Lleixà. De les mines s'extreia arena, terra blanca, terra fina, terra roja i terra parda. La més ben valorada era la terra fina, a partir de la qual es fabricaven sanitaris, lavabos o banyeres. Tota la terra extreta de les cinc mines del Pinell de Brai marxava amb tren per la via de la Vall de Safan cap als centres de producció. Malgrat el dur treball a les mines, el sou no era gran cosa i en l'època de la postguerra el salari ben just arribava a les 12 pessetes diàries.

Lleixà insisteix que les mineres que encara queden a Benifallet recorden

Imatge de dos dones mineres extreta del treball 'Miners', elaborat pels ajuntaments de Benifallet i el Pinell de Brai l'any 1997.

el treball a les mines **"com una època de molt sacrifici"** que va ajudar moltes famílies a tirar endavant. Junt amb el treball de les dones mineres,

l'Associació de Dones Meravelles també ha volgut retre homenatge al treball de les llevadores i mestres de Benifallet. ■